

High Risk Babies

आपल्या बाळाचा बौद्धिक आणि शारीरिक विकास योग्य व्हावा ही प्रत्येक पालकाची अपेक्षा असते। जन्माच्या वेळी एक शिशू खूप सान्या बदलांना सामोरे जात असते। याच वेळात बाळाला आई कडून मिळत असलेला रक्त व पर्यायाने ऑक्सिजन पुरवठा कमी होऊ शकतो। एका मर्यादी पलीकडे हा पुरवठा कमी झाल्यास ते बाळाच्या मेंदू साठी अपायकारक ठरू शकते व त्यांच्या बौद्धिक विकासात बाधा येऊ शकते। या नवजात शिशूंना High Risk Babies असे म्हणतात कारण त्यांना विशेष सुश्रुषा देणे गरजेचे असते।।।।।।।।।।

मग नेमके कोणाला High Risk babies म्हणावे ?

- १) मुदतपूर्व जन्मलेले नवजात शिशू (preterm babies)
- २) २.५ किलोग्रॅम पेक्षा कमी वजन असलेली (Low Birth weight babies),
- ३) व्हेंटिलेटर ची गरज लागलेली ,
- ४) जास्त प्रमाणात कावीळ झालेली,
- ५) नवजात अवस्थेत फिट्स आलेली,
- ६) मेंदूत सूज असलेली (Hydrocephalus) किंवा रक्त स्त्राव (intraventricular bleed) झालेली नवजात बालके ।

अशा सर्व नवजात शिशूंचे High Risk babies असे वर्गीकरण केले जाते।

नवजात शिशूंनामधील शारीरिक विकासाप्रमाणेच त्याला अनुसरूनच बौद्धिक विकास देखील होणे आवश्यक असते। पण High Risk babies मध्ये याची खात्री नसते । त्यासाठी या बालकांचे सतत निरीक्षण (close follow -up) करणे आवश्यक असते । इतर शिशू पेक्षा या बालकांना वारं वार डॉक्टरांकडे घेऊन जाणे त्यामुळेच महत्वाचे असते ।

या बालकां मध्ये खालील नमूद केलेल्या लक्षणांची नोंद घ्यावी लागते

- १) हात व पायात कडकपणा किंवा अती ढिलेपणा जाणवतो का ?
- २) बाळाने मान वेळेवर धरली आहे का?
- ३) बाळ हे एका अंगावर होण्याचा प्रयत्न करते का ?
- ४) बाळाची नजर स्थिरावली आहे का ?
- ५) बाळ आई कडे बघून हस्ते का ?

वयानुसार या शारीरिक आणि बौद्धिक विकासाच्या पायऱ्या बाळ वेळेत सर करत नसल्यास त्याला अर्ली इंटरव्हेशन (लवकर हस्तक्षेप) ची गरज असते। लवकर हस्तक्षेप करून या विकासातील त्रुटी पुष्कळ औशी कमी करता येतात व त्याची या high risk babies चे पुढील आयुष्य सामान्यां प्रमाणे जगण्यात मदत होते।

उदाहरणार्थ --

१) हात व पायात कडकपणा किंवा अती ढिलेपणा असल्यास, लवकर Physiotherapy (विशिष्ट शारीरिक व्यायाम) सुरु करून नियमित चालू ठेवल्यास हे बाळ अपेक्षित त्या वेळेवर मान धरते, एका अंगावर होते, बसू, रांगू व चालू लागते, किंबहुना तसे होण्याची संभावना वाढते । तसे न केल्यास कडपणा किंवा शिथिलता वाढून बाळाची सामान्य हालचाल कमी होत।

२) बाळाची नजर स्थिर नसेल किव्हा ते हसत नसेल तर लवकर stimulation therapy सुरु केल्याने फायदा होतो।

३) बाळाची जन्माच्या वेळेस किंवा ३ महिन्याच्या आत कानाची तपासणी करून घेऊन त्रुटी आढळल्यास लवकर उपाय योजना करता येते जेणेकरून नीट शब्द ऐकू येतात व बाळ वेळेत बोलू लागते। याला Hearing screening असे म्हणतात।

४) तसेच जन्मतः लगेचच रक्ताची चाचणी करून थायरॉईड ग्रंथीचा आजार कळल्यास त्यावर लवकर औषधोपचार सुरु करून मतिमंदता यशस्वी रित्या टाळता येते

वरील नमूद सर्व बाबींमध्ये वेळेला खूप महत्व आहे। म्हणूनच High Risk babies ओळखून "लवकर हस्तक्षेप" केल्यास नवजात शिशुना उत्तम आयुष्याचा अनमोल नजराणा आपण देऊ शकतो।

डॉ अभिषेक परळीकर

Neonatologist

डॉ हेडगेवार रुग्णालय

औरंगाबाद

abhishekarlikar@gmail.com